

రెండు మాటలు.

తొలిసూక్తలో తొలుకాడే యవ్వనానికీ- .

మలిసూక్తలో మలుపులు పొందేయవ్వనానికీ-

భేదం తెలుసుకోవడం ప్రతిస్వక్తికీ-

ధర్మమే నని దీన్ని చదివితర్వాత-

మీరే తెలుసు కుంటారు-

నన్ను నవ పెట్టకండి!!!

“రచయిత”

శ్రీనివాస ప్రెస్ పబ్లికేషన్స్.

“శాస్త్రి-గెజిట్ వచ్చిందిట ఇవ్వెళ్ళో”

“రానియ్యవోయి-నాకేం ఆశలేము... ఏదో పాను-అంతే”

“అలా అనుకు-హృదయస్థైర్యం- ఏకమాటకేం దంటున్నాడు
నీలకంఠం ఫస్టుక్లాసులో వస్తాడని”

“జబ్బు చేయకండావుంటే ఫస్టుకేం గాని ఏదో ఓక్లాసు
లేదే?”

“నన్నుకూడా వచ్చేతీగుతుంది- పెద్దల ఆశీస్సులు రిత్తు
లే?”

“వెట్టివాడా! నామీదండే అభిమానంచొప్పున అంటారే
పర్లురాసినవాణ్ని నాకు తెలియదా?” వస్థితిలోనుండి పరి
శ్చయించుకొని నువ్వెవరవు?”

“అయినా తప్పక వస్తుందని అందరికీ నమ్మకం”

“నా తలదన్నే బుద్ధిమంతులు- విశ్వనాథం-వెంకటాచారి-
హ్యోగప్పిడుగు-వీరభద్రం-ఎంతోమంది ఉన్నారు”

“తినబోతూరు చులెందుకు”

అయితే వెళ్ళిచూసాద్దాంరా గెజిట్ అంటూ మ్యూనిసిఫల్
కు వెళ్ళి గెజిట్టు తీసుకున్నారా నీలకంఠం-అతని సహాధ్యాయి,
సహాధ్యాయి పుటలుతిరుగ వేస్తున్నాడు. నీలకంఠం ముఖవత్రిం
చున్నాడు. అసహాధ్యాయి చంద్రశేఖరం-అలా గెజిట్
గ వేస్తూ-చటాలున ఆగిపోయాడు-తొందరగా చదవడం
చుదలెట్టాడు.

“చూడవోయి- నీలకంఠం-నీవు యూనివర్సిటీకంటకీ ఫస్టు
క్లాసులో వాళ్ళావు. దానికి రెండుగోల్డు మెడల్సున్నాయి”

“ఏదీ-చూతాం?”

“ఏమిటో-చూసేది-పెద్దబ్రహ్మండం బద్ధమయిందా?”

“అలా అవడమెంతో? చూసుకో- 3 కేడల్సు కొట్టావు”

మన కాశేజీ చెప్పిన 47 ను లోను 9ను ప్యానయ్యారు.

అ.దులో క్షాను సీకొక్కోకే వచ్చింది.

‘ఏంరావడం’

‘ఇంకాయేమిగావాలటావు’

“సరేసిదెస్సి-”

“అదేవచ్చింది-తిన్నా చూడు”

“ఏథిలోకారాగిందెవరిదో చూడు”

ప్రీసరాలుగారు - మహామహోధ్యాయులువచ్చారు”

“మమ్మారనుడీ”

అని ఆసహాధ్యాయురద్దరా తమకాశేజి అధికారిద్దరకూ

చేతులుజోడి చారు. ప్రీస్రుసారుగారు సీలకంతాన్నిచూచి—

‘సీలకంతాశాస్త్రీ! గెజిట్ చూశావు (చూ?)’

‘చూశానండీ’

‘మాకాశేజీకి సీనల్ల మంచిపేరు వచ్చింది’

‘ఇదంతా తమ దయేనండీ’

‘మాదమయేముంది, సీమేథానిక్వీటు- మనీషి క్వీటు,

‘దానికి నాగురువర్ణులందరే కారకులు’

“మేం ఎంతమందికి చదువుచెప్పడంశేష- పదమూడేళ్ళ

నుంచి మాకాశేజీనుండి ఏటేటా వివ్యార్థుల నొందరినో పంపుతు

న్నాం- ఇంతప్రతిభగా ప్రాచ్యవిద్యత్పట్లము నార్జించినవాడు—

లేడు— యువరాజుగారి పట్టుదలను— మాకాశేజీగౌరవాన్ని నిలి

పావు. మానంతోషం తెలుపడానికే వచ్చాము”

‘నా అభివృద్ధిని తెలిపమారు-నా బోటివాణి- ఆశీర్వాదించాలి’
 ‘మేము నీవులో భివృద్ధి శీఘ్రవృద్ధమే కాకుండా-మనః
 పూర్వకంగా నూచేతనై నహము కూడా చెబుదలచుకున్నాం’
 ‘అయితే నీవు భర్తృజ్ఞే’

“అపార్యవ యః శేషించిన ముషునియాడా చెప్పండి”
 “నీ మహా... ధ్యాయం చేసి- ఏమి కాలుగాయ, శాస్త్రీ-
 ఎల్లుండి బుధవారంరోజున కాటిజిల్లా నిన్ను భివించించటానికి- నూ
 కాలేజీ తిరపున నన్నానిం జువడానికి తీర్మానించాం- మహారాజా
 వారు అధ్యక్షులుగావు తారు.నవవ్రాలమ్మకిప్పుడే ఇచ్చివచ్చాం”

“తమ మాటకెప్పుడొచ్చింది?”

“మతి మేము వెళ్ళివస్తాం”

అని ఆంధ్రులారు లిద్దరూ వెళ్ళిపోయారు ఆసహాధ్యాయు
 లిద్దరూ ఏవో కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారని భర్తృజ్ఞే శాస్త్రీ తనసహా
 ధ్యాయునితో మనమిద్దరమూ మునియగానే గురువు బందరిండ్లకూ
 వెళ్ళి సమస్కారాలుచేసే వద్దాం. ఆమెని ప్రార్థన చేయవలసింది.
 వారు మనింటికి రావడం మంచిదికాదు”

అని యిద్దరూ బతులుచేరి గురువుబందరిండ్లకూ వెళ్ళి అభి
 వందనాలు చెప్పేసి యెవరిబసకు వారు వెళ్ళిపోయారు.

నీలకంఠశాస్త్రీ ఒంటరిగాకూర్చుని, స్నేహితులకు- తలి
 దండ్రులకు- మామగారికి తనవరీక్షాఫలితాలని తెలుపుడు చేస్తూ
 లేఖలు వ్రాస్తున్నాడు.

ఇంతలో పోస్టువ్యూనువచ్చి శాస్త్రీగారికి రెండుత్తరాలు
 యిచ్చి వెళ్ళాడు. అందులో ఒకటి ఒక స్నేహితునివద్దనుంచి వచ్చిన
 అభినందనలేఖ. రెండవదానికి పయ్యువ్రాసిన ఒకటి ఉంది. చిరునవ్వు
 మొగంతో ఆవుత్తరంవిప్పి చూలా చదివాడు.

శిరంజీవి నీలకంఠశాస్త్రికి,

మామ నారాయణ ఆశీర్వాచనములు.

ఇచ్చటంతా జ్ఞేమము, నీజ్ఞేమము. వ్రాయించవలెను. పరీక్షాఫలితములను తెలుపవలెను. వేనగి శైలపుల కీచ్చటకు రావలసివదిగా నేను పదేపదే వ్రాసినా రాలేదు. తర్వాత చి|| సా|| నాకుమార్తె యీశ్వేష్టకుంఠ నవ్తమీ సోమవారం రోజున ఉదయము గం 8—10 నిమిషములకు ప్రార్థనారణ్యమయైనది. కావున స్నానమురోజునకు నీవు తప్పకరావలెను. మీతలిదండ్రులకుకూడ వ్రాసియున్నాను. తప్పకరావలయును”

నారాయణ

అసిపున్నజాబును రెండుమూడుమారులు చదివినొని రాధా ప్రాణయాకాంక్ష హృదయసీమ నటించ చిరునవ్వు నవ్వుకొనుచు తాను స్నానమునాటికి వచ్చుటకు వీలులేదనియు ఆదివారము రాత్రి బండ్లలో వత్తుననియు వెలుదలగు సంశయములతో ప్రాణిజాబు వ్రాసినాడు. జాబులను వ్రాసి ముగించి తిరిగి మామగారువ్రాసిన ఉత్తరాన్ని నాలుగుమార్లు చదివాడు. దానిని మడతపెట్టి పేబిలులో పెట్టాడు.”

మరోపదినిమిషాలకి అతనినహఃభ్రామ్యుడైన ఆనందరావు వచ్చి కర్పీలోకూర్చుని యెదురుగుండావున్న పసుపుమరకలతోనిండిన జాబును విప్పతూ—ఈశుభలేఖ ఏమిటోయి—అని అడిగాడు.

“చదివిచూస్తే నీకే తెలుస్తుంది”

అనేసరికి ఆనందరావాజాబు నామూలాగ్రంగాచదివి ఆనందంపట్టలేక శాస్త్రిబుజాలు పట్టుకొనిపోవుతూ—అన్నీకలిసాచ్చాయి అన్నాడు.

“ఏంకలిసిరావడం”

‘నువ్వు చెప్పకపోయినా—ఉత్తరం సాంతంగా చదివాగా?’
‘ఇప్పుడే జాబాచ్చింది—ఎప్పుడు చెప్పబడ్డావు—కాక ఏమని చెప్పను?’

“ఇదేం చెప్పకపోవడానికి హా—అక్షేర్తా”

“అదికాదు—ఎంతటివాడికైనా యిలాంటి సందర్భాలు చెప్పడానికి సిగ్గుకాదటోయి.”

‘నాదగ్గరకూడానా—రెండేండ్లునుంచి ఏకోదరులుగోన్నా నాకు చెప్పడానికి సిగ్గేనా?’

‘ఇదేమయినా ఘనకార్యమా?—పైగా మహాభారతం వహించడం కూడాను”

“మామా త్రిమూర్తులంటివారికే యీ భారం తప్పనేను మనకా?”

‘సంసారభారం చాలాఅవస్థోయి — చానీమంత న. పాదనుం లేనేగాని పెళ్ళాడకూడదు.”

“నీకేమయ్యా—అప్పుడే నీలకంఠశాస్త్రి కాలేజీలో ఉపాధ్యాయుడవులాడని—యూనివర్సిటీలో రీడరుఅవతాసని వదలతులు బయలుదేరాయి.’

‘ఇవ్వన్నీ వదలతులే, వానివల్ల మనకేం లాభంలేదు’

“అల్లాఅనికు. ఇదివెట్టివెంగళప్పనోటంట విన్నమాటకాదు. మహామహోపాధ్యాయులవారి నోటంటవచ్చినదే. చచ్చుకబురు కాదు.”

“అలాగయేటట్లయి తేగొంతభారంవహించి ఏదోగంటాచ్చు”

“శాస్త్రి—నాకు తెలియకదుగుతున్నాను. నీభార్య వయస్సెంత?”

“వదమూడు వెళ్ళివుండవచ్చు—లేక జరుగుతోండవచ్చు.”

‘ఎన్నిమా అదిగో కేసుగాని నేను మైగా చదువుకుందా?’

‘అందుకేంటోటలేదు. అస్తమానము గ్రంథాలోడనమే’

‘అలాంటే చూడనే—ఇద్దరూకలిసి రిసెర్చిచేస్తాను’

‘అంతవరకూ నాకు తెలియదుకాని ఓమాజు తండ్రెవ్వర
కూడని వసుదేవునిలోనదానినా చదువుతూంటే నేనువిన్నాను.’

‘చాలామిస్ట్రీ! ఆలాటి తెలివిఉంటే’

‘తెలివికే తక్కువలేదు — తీరు బాటుకేమిలోవంటేదు—తిన
డం—చనవట —అంతే’

‘కావలసినంత బాషాజ్ఞానం తెలియబట్టుంది’

‘లేకపోతే కలిగిస్తాం’

‘అలాచేస్తే మరీబాగుంటుంది.’

‘ఎక్కువగామె రమ్మంటాడామనక్కనీకి’

‘ఓమాజు వెళ్ళినావాలి—వెళ్ళినా?’

‘ఎటుండి మీటిందినగానే విడతాను. పెళ్ళి అంతర్వాస ఇది
రెండోగారి నవెళ్ళడం’

‘అప్పుటికి నీలధాంగిబాల్యయావనదశలకి మధ్యశచ్చాడు
తోందన్నమాట’

‘అలాగేఅనుకో’

‘అయితే మనం తిరిగి మెన్నాళ్ళకి కలుసుకుంటామో—’

‘ఎన్నాల్లోనా?’

‘కొత్తగా అర్థాంగిదగ్గిరకెళ్ళడంతోటే పాతన్నహితులను
మరుస్తారేమో?’

‘కొత్త అర్థాంగేవిటి—భావకవిత్వం మొదలెట్టావు’

‘నూతనంగా కావురానికొచ్చే—అనిలర్థం’

‘నీకవిత్వంబండబడ—అదేమిటోయ్’

“అయితే ఇంకా స్త్రీలు ముగ్ధులు. పాతకములలో నాశనము—మరిగి
గిలిమికాలేజే” అని—వాడు వాస్తవం జగిసింది.

“ఏ దులోనూ!”

‘స్త్రీ బాధ్యం’ అని చక్కని వ్యవస్థ—ప్రతివ్యక్తి
కావడం అవసరం.

“అశ్వదేవుంటాడు!”

“శిశువుల పరిస్థితులు—ఏదోట—ఏదోట!”

‘నువ్వేమన్నావు?’

“ఏదో పిసి నాడు. మనకాస్త్రాన్ని విప్పి చీల్చి చూడు!”

‘తుదకేవల్లా లేలం వా!’

‘ఏమీ కేలలేదు’

“అయితే ఆదిమయంలో ముగ్ధులమూ చచ్చిపోయాము—

కానింగ్’

‘నితో వాగూని చచ్చిపోనేకత్తి చూతుంటావా?’

“అలాంటా వేమిటి? నువ్వు చాలా సుస్మృతంలోను—తెలుగు
లోను గ్రంథాలు చదివావుకదా!”

‘గ్రంథాలు చదివినంతమాత్రం చేత ఆశక్తి అలవడదు. దానికి
ఐంత వాసిటిమ—శాస్త్ర సుశోధన—అనుభవం నూతనం వుండాలి.’

“ఈవిషయంలో నీకు నేనేమంత అధికుణ్ణి”

“అధికుణ్ణి కానంటే నేనొప్పుకొను—నేనేకాదు—మన కాలేజీ
లోని విద్యార్థులు—పండితులూ మాత్రం అంగీకరింపరు.”

“నువ్వున్నా డేమంటావు?”

‘నేనొప్పుకువ పొందినవివ. ములో ని అభిప్రాయమేమిటి?’

“ఆ కాలేజీ విద్యార్థి వాడన నీకు జ్ఞప్తిలో వుందా?”

‘ఐంతవరకు’

‘దాన్ని ఆధారంచేసుకొని నాతో అతడే సువ్యసుకొనివాదన చెయ్యి’

‘ఆశక్తివుంటే—ఏదోపక్షం అవలంబించివాదనచేసేటందును’

‘నాఆభిప్రాయంమాత్రమే చెప్పమంటావా?’

‘ఔను’

“దాన్నిగూర్చి చెప్పాలంటే నవాలక్షగొంధముంది. రోజంతా పుచ్చుకుంటుంది.”

‘మనకిరోజంతమానం పనేముంది—కానియ్యి—నేను కొంత యినా నేర్చుకుంటాను.’

‘సీకల్లాటి ఆనక్తివుంటే—విను’

‘మనభరతఖండంలో అనాదినుంచి నేటివరకు వివాహాలు—అనేకవిధాలుగా జరిగాయి—జరుగుతున్నాయి. మహర్షులు మన వివాహవిషయంలో కొన్ని కట్టుబాట్లను చేసారు.’

“ఆకట్టుబాట్లు ఏవి—ఎందుకోసంచేసారు”

“ఆడపిల్లలకు ఎనిమిదోయేటగాని — తొమ్మిదోయేటగాని పదోయేటగాని పెళ్ళిచెయ్యమని శాసించారు. అంతకుతప్పితే రజస్వలయినట్లుగానే భావించమన్నారు.”

‘ఆశాసనమాత్రం ఏంబాగుంది.’

“ఆకాలానికిది అనుగుణ్యంగా వుండేది?”

‘ఏకాలానికైనా అనుగుణ్యంగా వుండాలిగాని మహర్షులు విధులు తారమారవనా?

“వారికాలంలోమట్టుకు తారుమారుకాలేదు. పొరబడకు. విదవ కాలంలో అయిఉంటాయి. అయ్యాయికూడాను, మహర్షుల శాసితకాలం చాలావరకు గడచినతర్వాత రజస్వలాసంతరవివాహాలు వచ్చాయి. మళ్ళాఅవి మారిపోయి మహమ్మదీయులకాలంలో బాల్యవివాహాలు జరుగుతూవచ్చాయి”

‘అందువల్ల దేశానిక్కాని—మరోదానిక్కాని—అవర్థము కలిగిందా!’

‘వ్రతవిషయంలోను-ప్రతివిషయంలోను అర్థాలూ- అర్థాలూ కూడా వుంటాయికదా!’

‘నుహక్షులు చేసినకట్టుబాట్లు ఇంకా యేమిటి!’

‘వధూవరులు వివాహమైనది మొదలు వునస్సంధానం జరిగేలోపున ఏవరిస్థితుల్లో ఎన్నిచోట్ల కలిసిరా ఒకరితో నొకరుకూట్లాడుకోడం, (అనగా వాళ్ళు ర్భ)- ఒకరినొకరు తగలడం (అనగా తనుస్సర్భ) కూడదన్నారు’

‘వునస్సంధానం కాకముందు దనలు కలవనే కలవరుగదా!’

‘ఎందుకకలవరు- కలుస్తారు— అలా కలిసేటట్లు- ఒక ఆచారాన్ని మహర్షులే అమల్లోపెట్టారు కట్టుదిట్టంగా’

‘ఏమని?’

‘వధూవరులిద్దరిని, వండుగులని, వబ్బాలని వారింటికి పీరు, వీరింటికివారు, రాకపోకలు చెయ్యాలనే ఆచారం’

‘అందులోవున్న విశేషమేమిటి?’

‘అట్లున్నీ అత్తవారింటిగడితే మూడురోజులకన్న ఎక్కువుండదన్నారు, వదైనా చిక్కువస్తే మరోరెండురోజులుండవచ్చునన్నారు. అంతకన్నా అవసరమైన వత్తిడి కలిగితే రెండురోజులకు ఛాన్సిచ్చారు. అంతా ఏడురోజులు, అంతకన్నా ఎక్కువుండదన్నారు.’

‘ఓహో! శ్వశురగృహనివాస్సర్వకుల్యోనరాణాం” అదే శాబోలు!’

“ఓను- అలాంటప్పుడు వారు వరస్వరం కలుస్తారుగదా— అప్పుడన్యోన్యమూ- మాటలాడుకోవడం, ఒకరినొకరు ముట్టుకోడము కూడదన్నారు.

‘దానిల్లు కలిగే ఫలితం’

‘చివ్వుది పూర్తిగా ను. తను స్వర్గ- వాక్స్వర్గ- వరస్వరం ఎప్పుడైతే! కిగిందో అప్పుడు బరిసద్దనున్న చెడుగుణాలు, ఇంకో రికి తెలిసిపోతాయి- అపిరె దూ లేనాడు సుగుణాలు మాత్రమే- కెల్లడొతాయి, అవిధంగా ను సుగుణాలుమాత్రమే వెల్లడికావడం చేత- ఒకరిమీద నొరికి సద్భావం కలిగి, అదియోవ్వనావిర్భావం లో ప్రేమగా- మారి, ఆ ప్రేమబలం పునస్సంధాన కాలానికి వారి హృదయాల్లోనాటి- వారు సుఖంరమైన జీవయాత్ర గడుపుతారు.

‘అకపోతే’

‘నా... అవకతవకగుణాలన్నీ బయటపడి, ఒకరిపై నొకరికి అన హ్యం కలిగి, ఆ ప్రేమరతకు వేరుపుర్వట్టి- క్షీణించిపోయి- పునస్సం ధాన కాలానికిగాక- యావజ్జీవము- గృహకల్లోలాదు బుద్ధినించి సుఖజీవనం గడపలేను?

‘బాగా అర్థంకాలేదు - సోదాహరణంగా చెప్పు’

‘ఏమి, నువ్వేపుష్పపు. కొత్తగా పెళ్ళయి అత్తారింటి కెళ్ళావు నవ్వత్తారింటి కెళ్ళేటప్పుడు, లేకపోయినా అప్పుసప్పుచేసి—కొత్త బట్టలు కట్టిచుకు పోతావు. ఒక వేదతనంగాని, మురికితనంగాని, మరియుతర దోడుగుణంకాని బయటపడనివ్వవు. వారుకూడా, పిల్లని శుభ్రంగా పుచ్చుతారు, మంచిబట్టలు కట్టిస్తారు, ఇల్లంతా వెల్ల వేస్తారు, వెడికంపం వగైరాలు, ఎరువు పట్టుగొస్తారు, కాఫీ ఆల వాటు లేకపోయినా, ఆమూడురోజులూ, తాగుతారు. నువ్వుమా త్రిం, సిగరెట్టలవాటుంటే, ఏచాటుకోపోయి కాల్చుగొస్తావు. ఆపిల్ల నీయెరుట తచ్చాడుతూనే వుంటుంది. పెద్దలకు ఏమిలేకపోతే ఆమె కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిస్తుంది. అవిసరమైతే భోజనంకూడా వడ్డి స్తుంది. అల్లాటప్పుడుకూడా యీరెండు నిబంధనలు అనుబంధం

వూటూరు. మళ్ళీనూ మా అల్ల చా రెళ్ళుడూ ఇంట్లోనే ఉండిపోయాయి. తాను కాబోలెదంతావు. ఆలమూయి, నాభర్త ముట్టవస్తావని పరిశుభ్రంగా గువాచి, దులచాల్లు లేచాచి, చాల్లవూ అది కుంటుంది. మళ్ళీనూ అల్ల ఎప్పుడూ కుప్పగానే వుంటావని గుణవతి, నువ్వుగ్యా అయిపోయింది. తెలిసిందా?

“ఇప్పుడు బాగానాలోచించింది”

‘ఇక ప్రపంచంలోకి వద్దాము. స్త్రీకి శిశోష్టానాశే వానభేదం వల్లా, మరొకాంబువల్లా, పరిశుభ్రత యెప్పుడూ అభివృద్ధికాదు. అది వట్టిమాట. ఈనాటి పాశ్చాత్య నాగ : కాకములు చెప్పే మూఢవాక్యాలు నామరూపాదులలో ఏం లోభస్తాయ.

ఒక పరిశుభ్రత పిల్లను - మనహారేళ్ళపిల్లనాటి ఏనాడు నేనా రనుకోవడానికోమారో, తప్పితే, రెండుగూర్లో, అత్తా లులొక్కటాడు. మనము నామరించే వరుడు పొక్కిలియిన రెండోవది అత్త వారింటకి పండ్లకు పిల్లవాని ఇంకాకా నెక్కడ అలాటి నీటికోటు లతో వెళ్ళాడు. అల్లులొక్కటా అత్తారింటకి వెళ్తే, అక్కడకి ప్రత్యేకముగా. విడిచికింద పగడిస్తాను. అందులో నునాం, మనమనకన్న వరుడు అత్త వారింటకి వెళ్ళినవాడు మధ్యాహ్నం, పిల్లతండ్రి, అన్నదమ్ములు, భర్తలంతా భోజనంచేస్తున్నారు. ఆలమూయి తెల్లని తమలపాకులకు నున్నంరాసి, ఈనెలూక్కి, చిలకలుగా చుట్టి, భర్త భోజనంచేసి చెయ్యగడుక్కొని వచ్చి వరుడే విడిచికింద మనమిద మీద పెండిపాందానులో నుగంధ ద్రావ్యాల సహితంగా పెట్టింది. తానేనూ తలుపుచాటుగా పొందుంది. అతను గదిలో వెళ్ళిపోయి మీదున్న సరంజాం చూశాడు. అన్నిచాటుచున్నట్టు తెలిసింది. ఇదెవరు పెట్టారెక్కడ! ఇంకెవరు పెడతాను- బాధాగ్రాసే- అని ఆశ్చర్యమూ... ఇలాంటి మంచిఅలవాటు కేరళకున్నందునంతోప

వడుతూ— ఆనందంగా తాంబూలం నేవిస్తాడు. ఆతని ఆశ్చర్యము నంతోపాటు చాటునుండిచూసిన ఆపిల్లకు శరీరమంతా జలదరించి ఏవేవో భావాలు మనస్సులో పుట్టుగొచ్చి— అలాంటి సమయంలో ప్రకృతి—

‘అభివృద్ధి పొందుతుందా—బన్.’

“అంతే రెండోదివిను—ఆగొత్తుపికి ఆగడిలో ఏ గోస్తుంది. పైకెడితేచూత్రిం ఎవరు పరిచయం, అలాగే సాయంకాలం నర్తకాకా గడిలో నవుండి అప్పుడలా పూరు వెలుపలికి మిశారు వెళ్ళి ఒకటలో తిరిగి యింటికిస్తాడు. సానం వచ్చేసరికి వీధిథలుపు గడియారేసి పుంటూగి— ఆ యింటిలో వత్తి కంతా కొత్తే— ఎవరిని పిలుస్తాడు— ఏమని పిలుస్తాడు. వీలుపుమాత్రిం చప్పుకుదేశాడు— అత్తగారు పంటిటోపు—ది. పిల్లేమో వల్లికి అన్న అందిస్తో పంటకు సహాయం చేస్తోంది. మగళ్లంతా ఏవో పనులుమీద బయటకు పోయారు.

అయితే ఇయిట్లో అందరికంటేనంతోపంగావున్నదాపిల్లే. ఆమె తలుపుదగ్గరొచ్చి మొగుడేమోనని అనుమానించి ఎవరు వారని పిలుస్తుంది. ఆపిలిచేదెవరో యివతలున్న మొగుడికి తెలుసు. వీధిథలుపుకొత్తేవారెవరో ఆపిల్లికి తెలియదు భర్త అని అనుమానం—అయిద్దరికీ అప్పుడెంత ఎడముంది—జానను. అయితే సుధ్యను తలుపేఅడ్డం—అదితీస్తే యిద్దరూఎదురవరూ ఒంటరిగా, ఆఅమ్మాయి “పిలిస్తేవలకవేం” అని చటాలున తలుపుతీసింది. ఇట్టిచూస్తే మొగుడు—సవ్యకుంటూ ముఖానికి పైటచెంగడ్డంపట్టుకొని వెల వెలబోతూ యింటిలోకి వగుగెత్తుతుంది, అలాటిసమయంలో యివరికి ప్రకృతి—

అభివృద్ధిపొతుందన్నమాట—ఎగ్నెంటో.

“ఇక నూడవఘట్టంవిను—అయింట్లో అందరికన్నా ఆకొత్త భార్యభర్తలమీద చెప్పనలవికానంతప్రేమ—అభిమానము—కలది ఒకవ్యక్తే పట్టకల్లి. అల్లుడొచ్చి రెండురోజులయింది. ఇంట్లో అందరితోను కొద్దికొద్దిగా పరిచయంఅవుతోంది. అల్లుడేమో గదిలోంచి బయటకొచ్చి లోపలిచావడిలో ఏదోగ్రంథం తిరగేస్తో కూచున్నాడు. అత్తగారాసానిట్లో ఒకప్రక్కగా చియ్యం బాగు చేస్తోంది. కూతురు గదివీళ్ళతలుపుచాటున ఓకమాపుతో భర్త వేపు చూస్తూనిలబడింది. తల్లికూతుర్ని—పలహారప్పట్లే పట్టుకొచ్చివ్వవే అతనికంది, గునిసిగునిసి గవ్వాన పల్లెంపట్టికెళ్ళి అతని ప్రక్కనెట్టి మళ్ళీ తలుపుచాటుకెళ్ళి నుంచుంది. అలాంటప్పుడు అత్తగారు—నాయనా! పలహారంచెయ్య—నీభార్యతయారుచేసింది — పాలకుండపొంగిపోతూంది కాసిన్నినీళ్ళు చల్లరాఅమ్మా అంటే కదిలేదికాదు మొన్నటిదాకా—నువ్వునచ్చిన ఈరెండురోజులనుంచీ నాకు ప్రతిపనిలోను తనంతతానే సాయంచేస్తూంది నీకెక్కడోపం వస్తుందోఅని—అంటే అల్లుడు పుస్తకం ముఖాని కడ్డంగాపెట్టుకొని నవ్వాడు. అప్పుడు తలుపుచాటునుంచి పిల్లబయటకొచ్చి—నేనం దుకోనమా చేస్తూంట—అని తల్లిని బుజ్జగిస్తుంది — ఆవ్యక్తులిద్దరినీ కూడా వారినెక్కువగా ప్రేమించేవ్యక్తిదగ్గట మారదూరంగావుండేటట్టుచేసాడు. అలాంటప్పుడు స్త్రీకి ప్రకృతి—

“అభివృద్ధాతుందా!—వెర్నైస్”

‘ఇకనాలుగోఘట్టం—నాలుగోరోజున నేవెళ్ళిపోవాలని మామగారికి చెప్పాడు. ఇంకావారుగురోజు లుండనున్నారు. వెళ్ళితోవాలని నిక్కచ్చిగాచెప్పాడు. మనహిందువుల్లో కొత్తల్లుడత్తారింటికి పండకొస్తే వెళ్లేరోజున తలంటిపంపడం ఆచారం—అందులోనూ పూర్వం ఇంట్లో ఏనువాసినిస్త్రీవుంటే ఆమె అంటడం అలవాటు—

ఇప్పుడు నా గణితజ్ఞులనిపోయి ఆపాకి మంగల్ని పురమాయిస్తున్నాడు. మనంచెప్పుకునే అల్లుడి కన్నగారే తలంటడానికి పూనుకుంది. నెత్తిమీద చమురెట్టింది—ఒడలంతా తైలమర్దనం— నలుగురూ పెట్టింది. కూతురుచే కుంకభృకొట్టించి నానవేయించింది—అయితే యిప్పుడు పులును ఒకరుపోస్తే—తలఒకగురుద్దాలి—అందుచేత తల్లి కూతుర్ని—ఇలావచ్చి పులునుపోయ్యమ్మా—మరిపిలిచింది. కూతురు సిగ్గుచేత రావడానికి గునిసింది—కభృమూనుగున్నాడులే రావమ్మాఅంది. కళ్ళల్లోపులునుపడుతుందని యల్లుడు కభృమూనుకున్నాడు. ఇక్కడ తనుస్పర్శ—వాక్స్పర్శననే నిబంధనలనునడలించకుండానే ఆవ్యక్తులిద్దర్ని సమానంగా ప్రేమించేవ్యక్తికి—మరి సమానంగా చేర్చాడు—పిల్లపులునుపోస్తూ—భర్తయంగసాప్తమకలుపులేరా చూస్తుంది. తనభర్తకీపాటిసేవ చెయ్యగలుగుతున్నాననే ఆనందంతో శరీరంగగుర్పాటొంది ఆనచునుంటో ప్రకృతి—

‘జిభివృద్ధి ఆపుతుందా— వెరీనైన్-నాహ్మదాంబో హత్తుకు పోయేటట్టుగా చెప్పావోయ్. ఇక చాలిద్దాం—మళ్ళీ కలుద్దాం’

౨

శేఖరంగారి ప్రతిజ్ఞలు చూచుకున్న సత్యవందంగా రాయన తెలివి తేటలికి— మూఢత్వానికి— అనన్యాయుని— కొడుక్కి— అల్లుడికి— భార్యకీ—కూతురుకీ— ఆపుత్రరం— చదివి— వినిపించాడు.

అనంతగం కొడుకునిఒంటరిగా పిలిచి నాయనా! ఈవిషయంలో నీఅభిప్రాయమేమిటో చెప్పునుని అడిగాడు.

‘మీకన్న వాకు ఎక్కువ తెలుస్తందా—అందుకే మీ అభిప్రాయం చెప్పండి’

“అది భావ్యంకాదు. నీయప్రాప్తినిబట్టి నేనవిషయంలో నడచుకోవాలి. ఆలోచనామూర్ఖత్వం నూకావుకా” అంటేనే నిలబడి ప్రాయశ్చయం”

“నా కేంతో చదవలేను”

‘బాగా ఆలోచించుకోకే చెప్పు’

‘నాకు ఏ ఆలోచనా పాలిపోవడం లేదు’

‘అలాగ, లే ఎలాగ’

“మనమందరమూకలిసి ఆలోచించి యే చెయ్యాలో నెమ్మది మీదచేద్దా”

‘ఇది నెమ్మదిగా చేసేవనికాదు. ఆలస్యంకూడదు’

‘అమ్మనీ—చెల్లినీ—బావనీ విలుచుకొన్నానుండి’

అని ముగ్గురీ అక్కడికి తీసుకొచ్చాడు, అయిదుగురు కూర్చున్నారు. సత్యానందగారు అల్లుణ్ణి—

“ముందునంగతి యేచేద్దామో”

“ఏంచేసినా బాగా ఆలోచించి చెయ్యాల్సి”

“నీ ఉద్దేశం చెప్పు”

‘అనలుమరదిగారి ఉద్దేశం కనుక్కోండి’

“వాడునా కేం చెయ్యాలో తోచటంలేదన్నాడు”

‘మీ అభిప్రాయమేమిటి?’

“నా అభిప్రాయం చెప్పడానికేమి చెప్పేస్తాను—నే నోత్రోక కిదివర కేవచ్చేశాను— నాక్కావలసింది పరువువుక్కాదా— డబ్బు ప్రధానంగాదు గప్పున లేలిస్తే వాడిమనస్సు చిరుకు పుటుంజే మోసని నంకోచిస్తున్నాను.”

“అయితే ఎవరికి భిక్షాగ్రహణ వారు తెలువండి”

“ముందుగా వాడి ఉద్దేశం తెలితే బాగుండును”

“తేలడానికేముంది-పిల్ల నేల కోవడమూ, ఏలుకోకపోవడమూ అనేదే తేలవలసింది. అంతకన్న వేరేదీ ప్రధానం కాదు. ఆయన గౌరవం ఎవడిక్కానాలి-తుండ్రి తప్పుచేస్తే ఆఫలితం కూతురునుభవించినా?”

“అది న్యాయం కాదు-న్యాయం యెవ్వరూ అనరు”

“దాని విషయం బాగా ఆలోచించి ఆపిల్లకి బాధకలుగనివద్ద తీసి కపి పెట్టి సాధ్యమైనంతవరకు పొత్తునదిరేట్టు చూడాలి”

“దానికీ మార్గం వుంటుంది-లేకపోతేదు-కాని అంతా న్యాయ స్థానం ద్వారానే జరగాలి”

“ఎలా జరిగినా సరే పిల్లకు హానికలుగకూడదు.”

“ఆమె సరే పరాధ-తండ్రి మూఢాతి మూఢుడు”

“అతనితో సంవర్కం లేకుండా-పిల్లకి బాధకలుగకుండా తెగ తెంపులు చేసుకోవాలి”

“నాయనా-పిల్ల మీద నీకు మక్కువున్నదా-లేదా-?”

“తేకేమి! అదే నేనాలోచించేది!”

“ఆలోచించవలసిందే అది. ఆ అమ్మాయికి నీ పెమక్కువ వున్నట్టు గుర్తించానా?”

“ఉన్నదని నిర్ధారణగా చెప్పగలను”

“అయితే వాళ్ళతో సంవర్కం ఆజన్మాంతం పదులుకు నేవర తుమీద పిల్ల నేలుతావన్నమాట”

“సిస్పంశయంగా”

“అదెలాకుదురుతుందండీ”

“ఎచేతకుదరడు?”

“పిల్లవుట్టిల్లు తలపెట్టకుండావుండాలిగదా!”

‘అంతే’

“అది సాధ్యంకాదేమోనని నాడూహా”

“ఎందువల్ల”

“తలిదండ్రులమీది మమకారం అజ్ఞానమైనదండమంటే మూటకాదు! నానవల్లఅపిల్లకు బాధకలిగితేఎన్నోచింతలొస్తాయి”

‘అసూర్షం కుదరకపోతే వాడియివ్వమీద యింకోపిల్లను తొందరగా పెళ్ళిచెయ్యాలి; అలన్యం కాకూడదు.

“పిల్లవునూమంటూంటే మనకుమాత్రం శ్రేయమా?”

“అదే శ్రేయం—మరివంతేస్తాం”

‘అబ్బయీ—ఏదో నిశ్చయానికిరావాలి— వేరేదో వెళ్లి అయినోవాలి’

“ఏమండీ! మధ్యవర్తి నెవరేనో వంపుతేనో”

‘వంపచ్చు—దానికి ఫలానాసూర్షంగా అని తేలద్దా”

‘నన్నుగారా! ఇవంతా సామూహికమృత్యుతం— శర్మ, పిళ్ల మాత్రం నిరవరాధ-కాకు వదలిపెట్టాలనిలేదు. ఎలావీలవుతుందో తోచబంటేదు—

అని కొడుకు గోల పెడుతున్నాడు. అంచేత ఒకమధ్యవర్తిని వంపుతాను. అతడు అన్నివిషయాలునిర్మోగమాటంగా చెబుతాడు. ఇదమిథమని తేల్చుకొస్తాడు. ఆవంపే మధ్యవర్తిద్వారా ఏమని తెలియజేస్తానంటే—

మీరు ఏవిధమైన అడ్డుమాటా—చెప్పకుండా— నాకోడలిని మంచిరోజుచూసి మీతాలూకు బంధువు నొకసనిచ్చి మాయిం టికి నెలరోజుల్లోవున పంపితిరాలి. ఆమెవచ్చేటప్పుడు మేము వినా హాకాలమందుపెట్టిన అలంకారాదులు తప్ప ఒకనూలుపోగుకూడా

మీరొంటినుండి శేకూడను. ఆమెను తిరిగిజేతలో మీరొంటికి వంకడవనేది ఉంది. ఇది మీకోప్పముకానీచో నక్కచ్చంగా చెప్పేయ్యాలి.

అని సత్కానందంగారుచెప్పిన ఆమర్నాదేతననే విన్న తల్లి కొడుకత్తొంటికి వచ్చాడు. ఆమెను యీనంగతి విన్నవించి— విన్నవించి శేకి చెప్పాడు. వారేమేమో అన్నారు. పిన్నుకాక ఒంటరిగాను— అందరితోను, పిలిచి చాలా నంగతులు బోధించాడు.

శేఖరంగారు ఆమధ్యవర్తిమీదమండివడి నానాబాతులూ పిట్టాడు. కూశురు అడ్డగించుకుంది. మధ్యవర్తి తుదిమునుకుగ కోర్టుద్వారాగాని యిదిపానగదనిరుక్కునలేది తాబోతున్నాడు—

అననుజ్ఞతో సత్కానందంగారి కోడలు వివ శామాక్షి— అయ్యో! అనున తొందరమనిపి, మీరుకూడా తొందర పడకండి. ఈఅకారణ వివాదాలనల్ల బాధపడేవాన్ని నేను. రేపటి దాకా తమరాగండి. నాకు కొంచెం ఆలోచించు కోవాలి— అవకాశం ఇవ్వండి. నేడేగే మామకు సమాధానమివ్వండి— నాభర్తగారు— మోముగారో— యత్తగారు అందరూకలిసేనా మమ్మల్ని చంపింది.

అని అడిగింది. బెనని బదులుచెప్పాడు. తొందర మనిపి, మాతండ్రి. మీరేమీ అనుకోకండి అని ఆశున్ని బుజ్జగించింది.

వెంటనే కామాక్షి తలిదండ్రులు నిద్దర్నిలిచింది. నేను అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన భర్తనువదిలి మీయంట ఎంతకాలం వుంటాను. ఈవివాద రాకపోయినప్పటికీ నేడో రేపో పెల్లెదాన్నే గదా, ఆపరిస్థితుల్లో, తిరిగి యిక్కడకు వచ్చే అవకాశం వుంది— ఇప్పుడులేదు— అంతేగదా భేదం—

ఇప్పుడు నాఅంతలు నేను దూరాలలోచనచేసి నిశ్చయ పరచు కున్న జేమిటలైతే—నేను ఈమధ్యవర్తిగారితోవెంటనేరేవుబయలు

దేరి వారు విధించిన పరతులకు లోబడే వెడతాను. నేను అవ్యవ
పంతురాలనైతే- దేవుడు నావట్లుండంటే, తింగి యిక్కడకు రాగల
ననే ఆశ- నమ్మకం నాకన్నాయి. కనుక వెళ్ళి వచ్చితిని. ఈ
స్థితుల్లో నేనిక్కడుండటం, ధర్మమూ కాదు- సుఖమూలేదు, పైగా
అరినైచ్యము.

అని చెప్పి తలదండ్రులనొప్పించి మఱునాడు సామంతుకాలమే
మధ్యవర్తి వెంట అత్తవారింటికి వచ్చేసింది.

సత్యానందంగారిభార్య కోడల్ని-ఎంతో ఆప్యాయంగా
కాగలించుకొని-ఆదరించి-గౌరవించింది.

మామగారు కోడల్ని త్వేమనమాచారానికి-ఎన్నో అం
శాలు విడమరించి-మీయింట్లోవలె కేయిక్కడకూడా నీయివ్వం
వచ్చినట్లు స్వేచ్ఛగావుండమని బోధించాడు.

ఆడబడుచు శ్యామల అత్తవారింటి కెల్లెటన్నాడు కామాక్షిని
వదలి వెళ్ళలేక పెళ్ళలేక వెళ్ళింది.

భర్త ఆమె తనింటిలో అడుగు పెట్టిననాటినుండి చాలాపే
రుగానూ ఆప్యాయంగాను-చూస్తూ-ఆమెకోరికుండానే ఆమెక్కా
వలసిన చిన్నవస్తువులైనా-పెద్దవస్తువులైనా తెచ్చివడేస్తూ సుఖ
జీవనంగడుపుతున్నాడు.

పుట్టినకల్లోలాలు పుట్టినట్లుగానే వుంటాయా?

3

‘ఏనుడోయి ఏధిగో ఏదో నుజ్జబ్బుగో ఆగిరి - అతను
బిచ్చాడేమోచూడండి-

“కీపిల్చిగాని ఉత్తరంరాసి రెండువారాలయింది — ఇకవస్తాదని నాకునమ్మకంలేదు—తర్వాతప్రాసిన ఉత్తరాలకీ సమాధానం లేదు.”

“అలాక్కాదు — ఇవ్వేసేప్రార్థననుంచి కాకికూస్తోంది”

“నీచాదస్త్రమేనీది”

“అమ్మాయి — వీధిలో బండాగిం దెవరియినా రంగమ్మ గారింటికొచ్చారో — లేకపోతే మనింటికే వచ్చారో చూడమ్మా?”

అందిరాధ ఆల్లికూతురుత — జబలో ముడుచుకుంటూన్న మల్లెపూల చెండు — చేత్తో బట్టకొని — రాధాకృష్ణనాటకము చంకలో బెట్టుకొని పైటచరికిణీకుచ్చెళ్ళు ఎడంచేత్తో వైకెత్తి పట్టుకొని తటాలానవచ్చి వీధిరుజువుతీసి చుండుకునాగి — బండి ఆసామీని బండిలో ఎవరొచ్చారోయి! ఎవరింటికొచ్చారు — అని అడుగుతోంది.

అదేసమయానికి తళియింటివక్క నడవలేకుండాడేకిపోతూన్న భిక్షుకుని చేతిలో వెండిచాణాన్ని పడేసే యువకుణ్ణి చూచింది. రాధ వివాహమై రెండేండ్లు కావచ్చింది — అయితే ఏరెండుమార్లొ భర్తను చూసింది — సంవత్సరాన్నించి అసలే చూడలేదు — ఆనవాలు పట్టలేకపోయి — అలాగే నిలబడి చూస్తోంది —

‘అతడు బండిని నవీకరించాడు — బండివాడు రాధతో ఏకే నమ్మా వచ్చింది — ఊనుంటికేనంట’ అని శాపుతున్నాడు.

నీలరంజితశాస్త్రి — నేనాబిచ్చగాడి కేవలమునా యిద్దామని దిగాను. నామానుడింటి తలుపుతీయింది యింట్లో పెట్టించకుండా — అలాగే కూర్చున్నావు.”

ఆ అమ్మగారి రెవరింటికొచ్చారని అడిగితే సమాధానం చెప్పుతున్నానండీ!”

అప్పుడ నీరకంశాస్త్రి వీధిగుమ్మంపైను చూచాడు. నెం
టనే ఆమెతల్లికెక్క చొరకెళ్ళి సిగ్గుతో తలవంచుకొని ముంచుకు జ
చేసింది—

ఆనంజు తల్లిగపిరిచి నారాదు అని గొడవి. ఆ తున నెం
టనే వీధిలోఁబోయేనకి అంటివా కికిలా మచ్చి సాంబంతుకు గాదు
నీరకంశాస్త్రి.

‘ఏమోయి-అంతాక్షే నుమా’

‘అంతాక్షే నుమేనండ’

‘నన్నుకోరికలవడ—నేను తోపావిడతాను పెట్టి-అదీదు’

‘మీరు పెట్టకం ధర్మము-అదండ’

‘నను పెట్టకొస్తాను-వరనాలేదు’

అది నారాజుణగురు అల్లుడితాలూకు సామంతు ఓగడిలో
పెట్టించాడు. అత్తగారువచ్చి కలశంతుడగి కాళ్ళుకడ కొక్కి వదాకి
నీల్చిచ్చింది. దాహమిచ్చింది-ఇల్లుడెంతో. అందునకాలేదు భోజ
నంచేతురు : ఏదేమిటి అంది.

“అబ్బే! నేను తునిలోపాద్దుబనే భయ భోజన చేసి రై
లెక్కాను నే నలాకున్నాను భోజన చేయనం”

‘కావీ పట్టనున్నాడు-కాగానీణగార’

‘దానికై నా యింకా అచుకుంటుంది-తొందరలేదు’

‘అజుకునగగాన్నుంచి శునొచ్చిందెప్పుడు’

‘మొన్నసాయం కాలానికి వచ్చాడు’

‘ఇకన్న శుదాకాఆ గారేమి?—రెండునా గాల్గొంద పేనస్తాను’

“నేనవిజయనగరాన్ని వదిలియకున్నా—నవ్వునిజయనగ
రం వదలడంలేదు’

‘మంకారణము’

“నాపరిక్షనంగితి గెజ్జట్టునన్చిరమహ్మదే మీకువ్రాశాను. ఆరోజే మీ శుభలేఖ వేరింది. తిరిగిమీకు జాబువ్రాసాననేజ్ఞాపకం-ఆజాబువ్రాస్తూంటే మీకాపజేప్పిపాలు- మహామహాహా ధ్యాయుడని బతుదందిన ఓగురువు నాయకలని సాబనకొద్ది-నన్నే మేమిటో పొగిడ్దారు. చివరకు వెళ్ళిపోతూ-కాలేజీ నీకు నన్నానం చేయనిశ్చయించింది కాబట్టి నీవప్పుడేపూరువదలకూడదని చెప్పి పోయారు-”

మఱునాడే మూకాలేజీలో నన్నానంజరిగింది-ఎజ్జతుగరం మహారాజావారు కాలేజీవత్సాన నభజన-ఓమెడలు-ఇచ్చారు-రాజాగారు ప్రత్యేకం ఒకటిచ్చారు-ఆరున్నాను యుగ్గేషు కాలేజీలో జరిగింది-

తరువాత ఆంధ్రప్రదేశ్ నభజన-ప్రీతికళాశాల-ప్రీతిమాజము-ఆంధ్రవిద్యాపరిషత్తు వీదప ఉపాధ్యాయపండితవంశత్తునారు క్రమంగా జరిపారు. ఎవరికి రాననిచెప్పను?

“అలాచెప్పడం మిగ్గాడకాదు?”

అక్కడికి కాకినాడరాలనన్నారు. రేపీయూరిలోని ప్రీతి నల స్కూలకళాశాలవారు ఆహ్వానించారు. శరీరంలో అనారోగ్యం కలుగుతుందేమోనని-నెల్లూరు ఏగైరాలలు వాయిదావేయించాను-తునిహైస్కూలువారు తరువాతి తీర్పురు-

ఈకారణాలవల్ల అన్నరోజుకు రాలేకపోయాను. తుమించండి అన్నాడుకాస్త్రీ.

“మరొకవిధంగా నేనడగడంలేదు-సుప్రసాదం మూకాలేజీ గాని,మరొకటికాదు”

‘రావడానికిమండీ-ఇక అంతాతీరిబాట-చరువుకు న్నస్తి చెప్పారు’

“ఈచదివిందిచాలదూ- ఇంకా యెందుకు?”

“అలాఅనకండి-ఇంగ్లీషులో గ్రాడ్యువేట్-అనిపించుకోవాలనుంది-ఇక నేమీకోరిక లేదు- అప్పుడు మనమూ మనుష్యులమేఅనుకోవచ్చు”

“శరీరారోగ్యం చెడుతుందని”

“జాగ్రత్తగానే నడుపుకోవాలి”

“మల్టీవిజువల్ నగరం వెళ్ళాలి?”

“వారిస్తామన్న ఉద్యోగానికి ఒప్పుకుంటే వెళ్ళాలి”

“ఏఉద్యోగమిస్తామన్నారు”

“ఆకాలేజీలోనే ఒకపండితుడుగా”

“వేతనమెంతవుంటుంది.

“ఏబదికిమించదు”

“మీయిద్దరే మేమిటి?”

“ఉద్యోగం గారవప్పదమైనదే- చదువుకున్న చదువు- సార్థకమయ్యేదే ఎంతమందోమనచేతులో.-నలిగి వెడతారు-కాని యికమనం ఇలాగేవుండాలిగాని పుస్తకంముట్టవీలుండదు-అంచేతఇంకా ఏమాటాచెప్పలేనన్నాను”

“ప్రమోషనుండదా?”

“ఉండకే-జీవితం చాలించేలోపున వందకు దాటదు”

“ఏం-ప్రవేశించండి”

“అంతక్లామంచిదే మదరాసులోవుంది-దరఖాస్తుపెడితే వ్యర్థంగాబోదు-కాని నాపరీక్షాఫలితాన్నిబట్టి వాల్లేపిలవాలనట”

“ఏమిటాఉద్యోగం”

“మదరాసు యూనివర్సిటీలో నాలుగుభాషలకు రిసెర్చ్ చెయ్యడం”

“రీడరుషిప్పు అన్నగూట”

“ఎంతయిస్తారు!”

‘నాలుగవందల చిల్లర యిస్తారు.’

‘బాగానేవుంటుంది- ఇంగ్లీషుభాష బాగాకలివృద్ధి చెయ్యొచ్చు’

‘అక్కడికిపోతే జలాంటి అవకాశాలు వందలా దుంటాయి.

దరఖాస్తు పెట్టలేదు.”

‘పెట్టిచూడండి’

‘పెడితేనస్తుంది- రెండుయూనివర్సిటీల్లోను ఎవడూ లేడు.
వాళ్ళుసిలిస్తే ఉన్నంతగౌరవం- మనంత మనమడిగితే లేదు.”

“స్నానం చేస్తారా?”

“సాయంకాలమే చేస్తాను”

‘ఫలహారం కానివ్వండి.”

‘ఇన్నినాకు అవసరంలేదండి!’

‘మొహమాట పడకూడదు.’

‘నాజన్మకే లేదు.’

“కానివ్వండి- ఎంతమాత్రం- కొంచెమేగా?”

‘కొంతతగ్గించండి’

యని యత్నగారివైపు చూచాడు. ఆమెకూడా ఫరవాలేదు,
కానియ్యడంబడి. జల్లుడూ- మానూ- మాట్లాడుతోనే అన్నీకాళీ
చేసారు. ఇంతలోకే రాధ తమలపాకుల వల్లెం వట్టుగొచ్చి ప్రక్క
గాపెట్టి పక్కవాటుగా వెళ్ళిపోయింది!

నీలకంఠశాస్త్రి మామగారున్నారన్నా యిదేనా లేకుండా
రాధవైపు నిదానంగా చూచాడు. తాంబూలం వేసుకోమన్నాడు.
మామగారు.

మీరు వేసుకోమిమ్మారనీ, వేసుకుంటున్నారనీ, మూర్ఖత్వం బాగుండవనీ, వేస్తున్నాను. దీనిదేమివాలు చాచుకల నెత్తువే.

‘జేనికె రా ఓలేమిటుండవ్వనిందే’

‘నిజమే. అంచేతనే— ఓలేమిట్టరనీ వద్దయ్యేత్త’
కానించారు.

మరికానగాల కేటలే నీ చూసి లా, పర్జీవాలూబా.

‘అలానంటే నేనొప్పుకొనితే కాస్తాగిలవే, కానీ నామః విధించకూడదు. ఆచరించినావ్యవహార్యులైనా నామించాలి. చేతనలే కానించారు. ఇంకా తెలియకుంటే— నావ్యవహార్యులైనా వారి లాక్కురావాలి,

‘అంతటిపిరి వుండదూ’

“అమాట నిజం”

“భోజనం చేతాడు— నేనొప్పుకొనితే కాస్తాగిలవే”

“అప్పు దగ్గరకు వెళితాడు”

వద్దు, ఉష్టోదకం చేయండి”

అలాగే కానివ్వండి— మీరుకావ్యురగా?

నేనూ చేస్తాను, మీకేమైన జోషుండేమో.”

‘అలాటి చాదస్తాలులేవు, ఏదోడు క్షరంగా’

‘అనే యారోజల్లో ననుచితం—’

‘డాబు దగ్గరకు లోకం లొంగుతుందా? లొంగితే చెడి పోతుందా?’

పిదపభోజనాలు ముగించారు ముఠా అల్లుడూ తల్లీకూ తుట్టుభోజనానికి రుచ్చున్నారు. మగడివిత్తరంటలో భోజనం చేశాడు. దానికేమీ బెట్టనరి నాయులెదు రాధ. భోజనం కాగానే అల్లుడూ ఏదోగోష్టి మొదలెట్టారు. రాధ నాగిద్దరికీ తనూ మరలూ చిలకలు వత్తెంలోవుంచి వెళ్ళిపోయింది.

ఏమండీ! యీ ఉద్యోగ విషయంలో నాన్న గారేమంటారు?

అమ్మగారూ అన్నగారూ! నీవు బుద్ధిమంతుడ వయ్యావు. చదువుకున్న పద్య విదియ విశేషాలతో సాధకమయ్యే జ్ఞాన చూడమన్నారు.

“అదీ న్యాయమేమో”

నేనూ లింగీకరస్తానుగాని ఆ హర్గానపోతే ఈరోజుల్లో సంసారం నుఖంగా వడవడంకష్టమండీ

‘అదీ నిజమేమో—సంసారం వడవడానికి గొప్పజీవం పొగించడం ధర్మమే”

‘తలిదండ్రులూ పెద్దలయ్యాను-ఇంతవఱకు నావలన ఏనాడూం ఆశించలేదు - వారిని వృద్ధాప్యంలో - ఆందరితోపాటేనూ చూడాలిగానా!”

“తప్పకుండా చూడాలి—అదీ గాక సంసార భారం కూడా మీదకురుకుతున్నదిగానా?”

‘అప్పుడే మీద పెడదామని మూలకాయమా”

“ఇంకా స్యకీమి”మన్నారు పెద్దలు”

“ఇప్పుడంత తొందరే మొద్దెందండీ”

“ఇంకా కొంతకాల నిూగుదామిగానా?”

‘ఏదీ—మొన్ననేకదండీ మీతిమ్మా మిళిచేరింది. అధమరతుం ఒక యేడాదైనా ఆవిరిస్థితుల్లో ఉంచకపోతే శరీర దార్ధ్యం నన్నగిల్లుతుందని నా ఆశయమి-శాస్త్రవాదమూ కూడాను”

“మీ ఆత్మగౌరవ్వుడే తొందరచేస్తోంది”

“అలానా”

‘చాదస్తంకదండీ! వారమ్మాయి చూడండీ - ఏరికోడల్ని చూడండీ అని మొదలెత్తుండ-కాకపోయినా నేనుకూడా అదే అభిప్రాయంలోవున్నాను.”

“మీకా బాండ్ల ద్వారా మీరు కాపాడబడినట్లు చెప్పడం నా బాధాకరమే
వృత్తి స్థిరపడినట్లు చెప్పండి?”

“స్థిరపడినట్లు చెప్పండి— నానికేమీ మీ బాండ్ల ద్వారా స్థిరపడడానికి మే
అడ్డు”

“అలా అనకండి— వృద్ధుని కొండం పెద్ద ముత్తుకు వెడదా
మంటే పోవచ్చును, ఎన్ని చట్టాలున్నా, శిక్షలున్నా, నిజానికి రావ
డంటేదు.”

“అమాటా నిజమే?”

‘నిజమని మెల్లగా అంటున్నారా, మదరాసు యూనివర్సిటీలో
వున్న రీడరుషిషుకు చాలామంది యత్నిస్తున్నారు’

“వారో నిర్భయించిన శ్వాలిభిక్షుకుని ఉండవద్దా?”

“యూనివర్సిటీ స్టూడెంట్ల నా పోతే, నాకేమి ప్యాల్
అయితే అదో చరమవాడి ఉద్వేగంతోనే మే ఎన్నుకుంటున్నామంటే”

‘తెనుగు రీడరుషిషుకు మెల్లగా అడ్డు’

‘వృద్ధుని వాణినిర్ణయించిన నూతన కర్మము—
మీ తెనుగువాళ్ళని దద్దర్చుటకే దోహదపడి అంతుచూపడం, అదే
కారణం’

“అన్ని నిషేధాలలోను అంతే, ఎంతగానో చెప్పుకున్న అన్ని
డివార్లు మెట్లులోను నాళ్ళే పెద్ద ఉద్యోగాలలో ఉండి అంతుచూపే
పంతులున్నారు.”

“అది కాకుండా మా కాలేజీలో తెనుగు ప్రొఫెసరుగా వుండిన
మాగురు ప్రొఫెసరుగారు దరఖాస్తు చేసి ఉన్నారన్నారు.”

‘అయిన నమర్చడేరా?’

“అనమర్చుకు కాదుకాని, యూనివర్సిటీ స్వలిభిక్షుకుని లేవు”

“ఎలా అవుతుంది?”

“అలా తొలగిపోతే ఇంకా నీ వాడేనా?”

‘యూనివర్సిటీ గౌరవనీయతా— ఇల్లాటి అన్యాయాలు చేస్తుందా?’

‘జాతీయ భిక్షానాలముందు క్వాలిఫికేషన్లు వసి చేస్తారా?’

“సీని ఖాన్తు వదేనే, మంచి నేమో?”

‘సాంకేతిక నేను కోరడం నాకు ఇష్టంలేదు’

“పొద్దుపోయింది— సరేందాం”

మరునాడు రామోన లేచేసరికి రాధ అప్పుడే భర్తగది గుమ్మం దగ్గర దళ-ధావనాను నిశ్చయించు ఉంచుతోంది. శాస్త్రీ అప్పుడే శేషాడు-శరీరస్వామీమూలకోసం - అలవాటుకాబోలు దండెములు తీస్తున్నాడు. రాధ ద్వారబంధంవట్టుకుని లోపలకు తొంగిచూసింది మ’పి అలవాటుతగిలి అతను తెనుసిరిగిచూసేసరికి రాధ గిట్టుకొనడం గెత్తుకుపోయింది.

నీలసింహ రాధ తొందరగా వెడుతుంటే నిలబడి వంట ఇంటిలో కెల్లెవరను చూడగాడు. అంటల్లి—దామిద నీ రుస్తూ కున్న పూజచెంబ—నా కవీతిని కనుపించే అమె నెన్నడును... అనునదప్పిపోను—మనసులోను ఎంతో కలవరం తెచ్చిపెట్టాను.

“అహ! ఏమిసోయిగను—అన్నద్యవల తుడన—అనుకున్నాడు”

రాధ కావీతనూచేస్తోంది. అన్నపూర్ణమ్మగారేనో ఫల హారం తయారుచేస్తూంది. కావీ డిగాడును తయారుచేసి అడుగునా నంచెబోయానికి నేనీళ్ళు అంగమామూంది”

‘సవ్యతోడవే’

“ఇంకసిగ్గుయితే యెందుకా?”

‘సలేలే—ఇంతధావనం కావదు’

‘శేషారా—?’

“అ! శరీరవ్యాధులను చెప్పునా. ఈనాటికి దంతధావన
పూర్తి అవుతుండేమో”

“దూచివచ్చి నీళ్లుతోడు”

“తోడివస్తాను”

“వచ్చేస్తే యెలాగా?”

“ఏం చెయ్యమంటావు”

తువాలు-నబ్బుబిళ్ళెయ్యి—కాస్త ఏవు పోనుగా?”

‘నేననలు నీళ్లేతోడ నల్నాగేలే’

“తప్పలేదమ్మా! నీళ్లుతోడిరా?”

‘అలాగేలే’

అంటూ రాధన్నానాలగదిలో నీరు పోడుతోంది. నీలకంఠం
మామగారు స్నానానికెళ్లనుండం తోనే ఆగదిలోకి వెళ్ళడానికి త
లుపుతీసాడు. రాధ అక్కడున్నదని తెలియకపోక-చటాడుత లోవ
లున్నట్లు గుర్తించి బయట ఆగాడు—

లోపలరాధ-బయట నీలకంఠం—

అలా యెంతనేపని ఉంటారు. ఆమె యివతలకొస్తే లోపలకు
వెడదానుని అతడు, అతడువక్కగొత్తిగిలితే వెడదానునికామె—

‘వెళ్ళవచ్చును—అన్నాడు నీలకంఠం-రాధనక్కనక్క తొంగి
తొంగిచూస్తూ ప్రక్కవాటుగా నుంచున్నకాస్త్రీకేసి ఓకూరు
గ్రిగంటచూచి లోపలికెల్గింది—కురా—నబ్బుబిళ్ళ తేరడానికి-

“అన్నపూర్ణమ్మ! నీళ్లుతోడావమ్మా” అనకొందికూకున్న

“తోడాను-తువాయీ-నబ్బు-ఇవ్వలేదు”

‘ఇచ్చిరావెళ్ళు’

తల్లి ఆలాగడడం తోటే రాధనువాలూ..నబ్బుపెట్టె - పట్టు
కుని బాతురూమునగ్గరకెళ్ళింది-తనపువేసున్నది కొంచెం తాళితలుపు
ఊద గొట్టింది. నీలకంఠం గెడతీసాడు రాధవక్కవాటుగావుండే-
'చన్నీట కావలెనా' అంది.

'కావలసియేయున్నది' అన్నాడుశాస్త్రి.

చిన్న బి.జెతో నీరుపట్టుకొని బాతురూములోకెళ్ళింది. నీళ్ళు
తొలిపిండి-తువాలూ-నబ్బుపెట్టె-అక్కడవుంచింది-

"దేవిగారిదర్శన మిప్పటికయింది-

అని నీలకంఠం అడంతోటే-రాధ ఒక్కసారి మొగమెత్తి
అతనివైపుచూసి వెంబనేతలొంచుకొనిబయటకొస్తూంది. నీలకంఠం

'పుండర్బకం...అన్నడుమెల్లగా'

'అవకాశం కలిగిపప్పుడు'

ఆఊట విశేషానికి విభ్రాంతుడయ్యాడు- ఆగోయిలకంఠం-
అతనిహృదయంలోపున్న విరక్తిభావాన్ని ఛేదించి - రసవ్రేలేవణ
చేసింది-ఆత్మణానుచీ ఆతడు మనసులో ఇటువంటిఅర్ధాంగి తరుణ
వయస్సులో దరిన్నన్నవాడు ధన్యుడుకాడా-అనుకునేవాడు - ఆమె
నిరంతరము తన నెదురుటనుంటే బాగుండుననుకునేవాడు-

తరుణవయస్కులైన యువతీయువకుల మనోభావము లొరు
లకు ఊహితీకముకాదా!

3

అంధ నమస్కారానందముతో, మహాప్రేమతో-పన్న మన
రానువెళ్ళిపోయింది. కానినానీ అంధులకు అంధత్వం కలిగిపోయింది.
తాగ్నీగుర్మి తలపోసుకోవలసివచ్చింది.

ఆమరుడే సర్వగా స్వామియై (పాశ్చాత్యుల) రాముడగు
వచ్చాడు, ఆయన ఆమృతానుభూతా మురిగినవాడు - మంత్రాధిపతి
గా స్వామిగా ముగియవచ్చేవాడైతనివచ్చినాడు -

రాధ వీర అంజనం - ఈశ్వరుని వీరబో ఆనందము మొదలు
పెట్టింది - శ్రద్ధతోనే బతికే పుట్టింది. ఈనాటి నామ, యెం
డకు కలిగింది - అది వీరబో - యెండా మాండ్ - యెండా గోడు
బతుకే ఈ గ్రామిని యెండానా! శ్రద్ధతోనే బతికే పుట్టింది.

అయ్యో! న.బ.ధ.దేవా - తేజోమి రతడు మేత్రగౌడును
అంతేగ క బాల్మన్యహితు - ఇద్దరు ఒకరిలా - మొన్న
మొన్నటిదాకా కిసిఉన్న బి.క.ప.రొ. - బి.బి.గో
చదనూపొందా - అందు అతడొక ముక్తి వినియోగింపాడు - ఒక
మంచంమీద పడిన ఒక

అనురాగ ముండవల్లగానే ఇది విశ్రాంతి పొందదు. —

అలా మారినంత మాత్రాన నష్టము ది - నేను పొరబడు
తున్నాను. నష్టంకూడా రనిపిస్తోంది. అధర్మమేమోననికూడా అని
పిస్తోంది—ఈ లిగట్టినిభర. దైవసమీక్షిస్తూ రుపెద్దలు - అలానే వే
నతీధర్మమన్నాడు—

ఇప్పుడు మాత్రం సతీధర్తాపిణి వంటి వంశవర్ధిని - లోపం
రాలేదా? అన్ని నాక్షిక్ వివాహసూక్తి ధర్మభంగం, వాకు శక్తి

కృష్ణా! నామనన్నును హరించుచు నున్నావని నా భర్త నన్నిధానముననుండ నీవు నాకు అల్పదేవుని నేను మున్నావు— నాయెదుటపడకు— నిమిషమున్ను వేరైనానురావచ్చును తెలుపుకొని నేను ఉత్తమసతీత్వాన్ని పొందుచున్నాను— అది నా పరిచయము.

నీకంటె నాభర్త యేమన్నా తిక్కనచాళాహరి-ముహూర్తాంతము— జ్ఞాన-బుద్ధిమంతుడు—నీలివంతుడు—నా విముక్తుడు.

అది జగంబుమోషిస్తూనాటే నున్నావునీవంటివారాకాకా—నా వాడవు, అతనియందున్న పూజ్యధానము నీవని నాకు తెలుసు—

అని ఓసికృతమునచచ్చింది. రాధకృష్ణుడు నడుచుచుండెప్పుడు చాటనున్నాడు. ఆమెకరికములోని చిత్రానిలువునా యావనిసూర్యమాధుర్యం తాండవిస్తోంది. ఆమెచిత్రానిలువునా— ఉన్మిల్లముతోంది.

నీలకంఠం గదిలో వరున్నాడు. నగిదిమిమిలించుచు—కటికీ లోంచి అతనిబడిలోకివడింది. నగంనగం నిగిడు చుట్టె ప్రాంతము.

ఇదిక్కడికెలావచ్చింది? ఎవరునిగిరాను? ఇదివేలకాదు? రాధకృష్ణసాహసంపుండ? స్త్రీకి సాహసమెందుకా? ఇదికేవలం సాహసకార్యంమాత్రమేకాదు ఇది రసలాభనవ్వంమాత్రమే అంచేతనగమువిడిచి యీ కుండకును మునుటి తనతనూవల్లికను యీచెండునల నేలవకాదు వానసజానిల్లు—అయిభవింపనుని కోరుతున్నదికాబోలు—

అనుకుంటూనే ఆకుందనునుచున్నావునీ ఆహూరించాడు. అనురాగసతిను తగుడగోనీ అతడు గాఢాప్రేమ సాకులో తగుల్కొన్న చూపుడయ్యాడు—

అకనుమగచ్చాన్ని తిరిగి ఆమెకు యివ్వాలనిలేచి గది బయటకు రాబోయగాకాదు బైటగొల్పేసా-తాళమో వేయ బడుంది.

రాధా! నీన్న నీనమ్మదమాతలతో బంధించానని చెప్పడంతోనూ కాబోలు ఈగదిలో బంధించు —

అనుకుంటూ తలుపునందులోంచి చూచాడు- ఆమె తలుపు దగ్గరగానే చీరునవ్వు నవ్వులో నీలజడి- ఎవరేనా ఉంటే యింక పనిచేస్తుందా? చెబ్బుడు-ఇప్పుడు నీలకంఠశాస్త్రి శాండిత్యాన్ని కొంచెం రుచిచూపించాలిరాధకు—

రాధా! ఇందున్నవాడు మాధవుడుకాడు. నీలకంఠుడు- ఐతే నీమీదు బంధించటంతోనే నీమమాధవుణ్ణి అగూర్చు. తలుపు తియ్యి-ఈబంధంలోంచి అప్పుకుపోవాలనికాదు—

మాధవుడైనా-రమాధవుడైనా —రాధాబంధితుడై తప్పించుకోగలడా?

అని గొంతెత్తిపిలువగా రాధ నిలచిదిగా తలుపుతీసి ప్రక్క చాటుకు తిన్నకుంది, నీలకంఠం రాధకై వెదికాడు. కనిపించలేదు. ఇంట్లో ఎవరూకూడా కనిపించలేదు—

తిరిగి తనగదిలోకొచ్చి మంచమీద పరుండి కాలుమీద కాలువేసి ఆడిస్తూ- ఏదోకూ-రాగం తియ్యబోతున్నాడు—

రాధ ఘనహారవశ్యంతో లోపల ప్రవేశించింది. తీసికోండి అంది—

“నాకక్కరలేదు”

“కోపంచచ్చిందా”

“ఎవరిమీద”

“రాధమీద”

“ఎందుకు?”

“బంధించినందుకు!”

“బంధించడంలో నీఉద్దేశం నేను గ్రహించాను!”

“పండితులుగనుక?”

“జమే, మూర్ఖుడైతే ఎలాగ్రహించగలుగుతాడు?”

“ఫలహారంచెయ్యండి!”

“ఇద్దరమూకలిసి!”

“నాకు వేరుగావుంది!”

“ఇదంతా నాకక్కరలేదు—ఉభయులమూసేవిద్దా!”

“నాకు వద్దన్నానుగా!”

“నీవు తీసికోకపోతే ఇక్కడ నేనూ తీసికోను!”

“పండితులకూడా మూర్ఖవాగని చెప్తారా?”

“ఇది మూఢత్వంకాదు—రసికత్వం!”

“రసికత్వం నాబోటి బాబలు తెలుసుకుంటే?”

“సామాన్యంచేత—అంతకీ వట్టుబడకపోతే నేర్చుతాం!”

“ఇప్పుడు నేర్చుకోవడమా?”

“నేర్చుకోవద్దామరి!”

“అరనయ్యేల్పొచ్చిందోర్వాత చదువుకోక మన్నుగొట్టుకుంటానా?” అన్నట్లుంది.

“అది చదువునంగతి—ఇది రసికత్వం!”

“రసవిసానకు గురుశుశ్రూష చెయ్యాలా?”

“గురుశుశ్రూషకాదు—భర్తృశుశ్రూష!”

“ఆపరీక్షలో స్వావయితే బిరుదులిస్తా?”

“ఎందుకీయ్యరు—ఒక్కొక్కరాలిక్కొక్కొక్కబిరుదు!”

“ఎంతకాలం శుశ్రూషచెయ్యాలి?”

“రాత్రికినాటి (మునుపటి) రోజు”

“ఎప్పుడొకటి”

‘ఒకరోజున మేల (మధ్య) రోజు’

‘అదే రోజున’

“ఒకప్పుడు”

“మధ్యస్థానము”

‘మధ్యస్థానము’

అంటూ రాధను వింటూ దృష్టిసాగించి—కలవంకించి—చేవి

గారు ఇలా తల్పించినాడు.

‘అజ్ఞాబద్ధులమై’

‘ఇలావచ్చి ప్రక్కగా కూర్చుంటాడు.’

‘అంటూ గాడు’

‘మహాదోషమా’

‘కాదు కాదు—దివాభీతిచే’

‘నిశ్చింతమందేదమా?’,

‘పండితప్రసరులతో మాటలాడగలమా?’

‘ఇందు కానివారెవరు?’

“అతిశయోక్తి”

“కాదు—అశోక్తియే”

అని సంభాషిస్తూ రాధ యగు ముఖవంపులును— గంభీర భావాన్ని—హృదయంలో దూర శోధిస్తూన్నట్లుగా నిశితకటాక్షునితో
తనకు లతనిపై ప్రసరించజేస్తూ ని.

నీలకంఠం అనుభవరసికుడు కాకపోయినా—సకలత్వం జీర్ణం
చేసికొన్న మహావసికుడు, రాధ ఏకాంతముగా—విరహముగా—

తనతోచిన ప్రసంగాన్ని బట్టి—ఆమె పురుష హాగస్యఃకౌసల—కహతహ
లాఃతోందని గ్రహించాడు.

అంతలో హాగ హాగ మృగవచ్చి పేకమును—బయటకుపోతా
ను అనుగ్రహించుచు—అతడు శాస్త్రీ తొందరలేదు—ఇదియు చుడ్డపని
కాదు—రహస్యంకాదు—ఇది సద్దాసుచ్చి. నానః జేహాచవలసివది
లేదు. అని శనకక బచ్చెను. హాది ఆమెను కదలేయింప బలవంతంగా
గాకుండా—సున్నతం—దగ్గర—తనికొన్నాడు—

అతని కంఠస్థము చెమటనూనల్లిగ నున్నటు పొందింది.
ఒక్కసారి ఆమెకుకును చేతితో—ముఖము కెత్తి ఇంత
విద్వాంసులం వెట్ల మితహా అని ఆశ్చర్యముతో మునిగి
తేలుతున్నాడు.

నిపు పురుష హాగము ముందువెళ్ళుచునున్నాడు—ముందే
తెలిసికొన్నాను—నీవు లేదు—లేక—కాన—మాయింటి కేగిదను.
మీతండిగారీవున గమత్తగా కలగగలవుగోలెను. ఇప్పుడాగడవు
కోరుతున్నానుగాదా అంటుంది. మనము అంగకలసికొనుట ఆ
మొదటిరాత్రు.

ఏదే—ఒక్కరే—మనము—ఒక్క అధరవీయూమకణము—
ఒక్కగాఢపరివ్వంగము—

అంటూ మంచమునూదలుడిదిగి ఆమెకు వదులుగా తాకు
తూ వదలుగా కొగలించి—జెక్కులిగూద—ఒకముద్దకి—అధరకోమము
ను ఒకమురు తిగిలీతగలకుడగ ముద్దుగొన్నాడు—

ఆమె ఒడలు తెలియని మోకముతో తన చేతులనొత్తనివడుము
పై నిడి వాత్తుకొని—ముద్దికి—విధితులుపుచున్నాడు. ఏని ఒకవరుగున
వెళ్ళివిధితులుపు తెరిచింది—

అన్న పూర్ణమృగ రు నడుచు జవజవలాడుచు—చెక్కి శృనుండి
చెమటబిందువులు కారుచు—పొట్టి పురుగునది చిటుక పుల్లంబు తాండవ
మాడుచుండ నాన్వేరమ్మా—

‘మీరిద్దరేవా యిటోవుట—రేవులు బేగించుకొన—

౫

“ఈ ప్రయాణపు హడావిడి యేమిటి?”

‘హడావిడి కేముందండి—ఇంటి గెల్చివస్తాను’

‘అతడు తొందరే—నాలుగురోజులుండి వెళ్లవచ్చును’

‘తొందరనులేచి లేపుగాని—వడిరోజులున్నా గదండి’

‘అయితే యిక ఉండడంతప్పా!’

‘తప్పనికాదు—ఎన్నాళ్లను నా పూర్వము’

“ఎప్పుడో చూడగ—ఎప్పుడో చూడగ— ఇదేకేమా రావడాని

కైనా మొదలు’

‘ఇదే మొదలా—ఇది నాలుగోసారి’

‘రాత్రి రావటం—పొద్దుట ప్రయాణం—అంతేగా’

‘మీరు మాసాలతరబడి ఉండనుటారు—ఇంతేనా’

‘మాసాలతరబడి ఉంచుకోగలనూ! ఇది యేమిలేదుగదా

అని’

‘అయితే మాత్రం— మీరు కోరడానికూడా న్యాయం
వుండాలి’

‘అతనికిక్కడేమీ తోచటంలేదు కాబోలు!’

“తోచకపోవడమేమిటి—హాయిగావుంది”

“మేమైనా నాలుగురోజులే కోరాం”

“మీరుకోరావచ్చు—నేనుండవచ్చు”

“ఆమాటప్రకారమే నడచుకోవాలి”

“నాకైనా పనులేమీలేవు—అయితే సోమరిపోతులా కూచుండకపోవడం నాకలవాటు.”

“విశ్రాంతిలేకుండా మిక్కిలి మంచిదే”

‘అంతా విశ్రాంతి—ఇక్కడ శ్రమవస్తుంది’

‘వైకలాంటారు’

“రెండుమాటలెప్పుడూ నాకుపనికిరావు. అయితే ఒకడురలవాటుంది. వెళ్ళినిలుబుద్ధివుడితే వెంటనే ప్రయాణమే. ఉండాలని ఉంటే వీరం వెయ్యడమే”

“అది అన్నప్పూ సరిపడుతుందా?”

‘అన్నప్పూవేమిటి?—ఎప్పుడూ సరిపడరు - అన్నప్పూ సాగదు.”

“నిజమే”

“ఏమండీ! ఈవూల్లో ముచిసిద్ధాంతి యెవరైనా మీయేకిలో నున్నాడా?”

“ఉన్నారు-మనింటికి దగ్గరగానే”

‘ఒక్కమాటు పిలిపించండి’

‘కబురంవుతా’

అంటూ నారాజుణగారు సిద్ధాంతికి కబురంపితే ఆయన పంచాంగంసహితంగా వచ్చాడు. పరస్పరకుశలచార్తలయ్యాయి.

‘నన్నుపిలిపించారేమిటి విశేషం?’

‘విశేషమేముంది. ఈయన మాఅల్లుడు - పునస్సంధానముహూర్తంఉంచాలి అమ్మాయికి’

“ఓ! భేషుగ్గా”

అటూ వలచాగం తిరగేసి కళ్ళజోడు చూచుకొని ఒక టోం మైస ము హూర్తమడదండి రేపటిదశమిరోజున—బిల్లరజన్వలా నక్షత్రం చెప్పండి—అబ్బయిజన్మనక్షత్రం చెప్పండి—అబ్బయిది పూర్వాభాద్ర—అమ్మాయి రజన్వలానక్షత్రం అనూ గాద. జన్మనక్షత్రం—రోహిణి. ముహూర్తం చాలాబాగుంది. ఆరోజున కానిచ్చె య్యండి. అని సిద్ధాంతిగారు వెళ్ళిపోయారు.

“మీకిప్తమేరా?”

“రై టే! నేను రేపే వ్యయాణంకట్టాలి.”

“ఎల్లుండిబయలుదేరి వెళ్ళవచ్చును”

‘మీమాట తీసెళ్ళునులెండి’

“సంతోషము”

అని మాటలాడుచుండగానే నారాయణుని కిల్లిదేనాయని వీధిలో ఎవరినో చూశించేమాటలు నిందిత గబగబాసావడి లోనికివెళ్ళి తలుపుతీసింది. పదహారేళ్ళకుత్తాను నాటాయణగారిల్లి దేనాలని అడిగాడు—బేను ఇకేలని రాధబడులు పెప్పి—

“మీజేపూగు?”

‘మాది తునండి’

“నారాయణగారిరోనమా?”

‘ఇక్కడ మాఅన్నగారున్నాడు’

అసటతోటే రాధ తలవంచుకొని లోపలికిపరుగెత్తికొట్టితో అమ్మా! ఎవరోవచ్చారావూరునచిలంది.”

‘ఎవరోచ్చారు-వరి-?’

‘వీధిలోనున్నారు’

“ఏమడిగారు”

‘నాన్న పేరుతో ఈయిల్లువారి గేనా అన్నారా’

‘బౌద్ధ-పారితోసంవచ్చారా అన్నాను.’

‘మాతృశ్మగారన్నారిక్కడ అన్నారా’

అని చెప్పడ తోనే ఆన వూర్లకు ఆన గురుగారు భర్తకు అమ్మాయి నారదగారు గుబోలు వచ్చాడని విధియ వున్నారట. అమ్మాయి ఉన్నట్టిదిగి లోప గెడెనకలకు పక్కవచ్చింది. పెళ్ళి లోపలకు రమ్మనండి అ. శక్తిగానే అయినా అల్లుడూ లిసి విధిలో కెళ్ళారు.’

రా! విశ్వనాథం—అలాంటి వేషిటి!”

“ఇల్లు వీరిగవునోకాదో అని తెలియక వి బడ్డారు”

‘రండి—లోపలకుండి’

అని నానాజాణగారు అక్కలిలోపలకి పోయిచ్చారు. తే మ నమాచారాలడిగారు. తల్లికనతిపించి రాధ కాళ్ళుగడక్కోడానికి కళ్ళు ముందరికీ—తీసిగొచ్చి యిచ్చింది.

“భోజనానికిలేవడన్నాడు అరాధనాశాసనం”

“లేచిభోజనం చెయ్యి ముందుగా అన్నాడు నీలకంఠశాస్త్రి.”

“అన్నపూర్ణమ్మగారు—“లేద” వాచినారని”

‘రాధమాతీం శుభావుచాటుకుండు మూస్తూచా క జ్ఞాణి— కాని లోపలకురమ్మం చెప్పినంతలో మూగి— వరుతుకుంటారో అని మనసులో ఆందోళనపడుతుంది అన్నవలకరించి నమాధానం చెప్పకుండా లోపలికెళ్ళిచఅమ్మాయి తననదిగగరయిన రాధ అం ఆ అబ్బాయికి తెలియదు.’

“అలాగేచేస్తానండి—అయినా” నాచిలోనుంచి ఓకవరుతీసి అన్నగారిచేతికిచ్చాడు. ఆయన ఆకవరువిప్పి చూచుకున్నాడు. అం యలో రెండు పైపువేసినకాకితాలూ—ఓచేతిడత్తరం సిరాతోరాసి వున్నాయి. ముందుగా చేపుత్తరం చదువుకున్నాడు. అలాచదువు

తోనే తమ్ముణ్ణి భోజనంచేయమని హెచ్చరించాడు. అతడేమో తిప్పవూళ్ళికి మడిగట్టాడు.”

నీలకంఠశాస్త్రి చేపుత్తరంచదివినతర్వాత టైపుచేసిన కాకి తాలురెండూచదివాడు. మొదటిచేపుత్తరం విజయనగరంనన్నపుక కళాశాల ఫ్రీస్కూలువ్రాసింది. అందులో నీల మదరాసు యూనివర్సిటీనుంచి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయాన్నించివచ్చిన రెండుకాకి తాలూ—దాసపై నాఅభిప్రాయమువ్రాసి పంపాను అనిపూడి.

టైపుచేసినకాకితాల్లో మొదటిది మదరాసు యూనివర్సిటీ వారు నీలకంఠశాస్త్రిని యూనివర్సిటీరీడరుగా నెలకు 200 లుజీతం మీద రావలసివదిగా కోరినారు.

రెండవకాకితం ఉస్మానియావిశ్వవిద్యాలయంలో ఫ్రీరీడరు తీసిక్కింది యుద్యోగం కాళీబుగ్గదని తాను విశ్వవిద్యాలయం వారికి సిఫారసుచేస్తే పారంగీకరించానని - నలభై పేర్లుతం నైజాం నాణెములు 200 లు యిస్తానని తమఅనుమతి తెలిపవలసివదినీ వ్రాశాడు.

ఆకాకితాలను మూడింటివి శాస్త్రి మామగారిచేతికిచ్చి చూడమన్నాడు. నా బాధాయణనారు సంతోషించివి కుర్చీమీదనుంచి గుభాలువలేచి మీకోరికప్రకారం వారేకహ్యమించారు చాలా బాగుంది.

‘ఇందులో చేసికివెళ్ళుంటారు’

“రెండూకూడాదూరమే”

‘మదరాసుకేమి డబ్బుంటే గంటలమీదప్పియాణం’

“మీకు పేసికివెళ్ళాలనుంది”

‘మదరాసుయూనివర్సిటీకే వెడతాను’

‘ఉస్మానియా తక్కువేమిటి?’

‘జీతమూతక్కువే—పైగా మదరాసులోవుంటేఎన్నోప్రావశాలాంజ్ఞించవచ్చు—అంతేగాక అపూర్వగ్రంథాలయాలున్నాయిరెండు. మనమింకా ఎంతోవిజ్ఞానం సంపాదించవచ్చు’

‘అయితే అలాగే కానియ్యండి—ఎప్పుడు జాయ్ కావాలి’

‘నెలపైచిల్లరి టయముంది’

“సరే—అన్నీ కలిపిస్తాయి”

“పెద్దల ఆశీర్వాచనఫలితం”

“అదికూడా ముఖ్యంగా వుండవలసిందే”

అని మాటలాడుకుంటూన్న మామాలిల్లుళ్ళ సంభాషణ రాధకృష్ణచెవితో ఊకడుతోంది. రెండోచెవితో అన్నపూర్ణమ్మగారడిగినవాటికి సమాధానంచెప్పే మరదిగారిమాటలు వింటోంది—

తమ్ముడు భోజనంచేసి రావడంతోనే ముగ్గురూ కాసేపు బాతాఖానీవేశారు. రేపుమధ్యాహ్నమే ప్రయాణమవుతాము. దశమి ముహూర్తమేఖాయం. మానాన్నగారిపేర యీనాడే వ్రాయండి. నేను వారియనుమతిని మీకు లేఖవ్రాయిస్తాను. మీరు ప్రయత్నంలో వుండండి అన్న శాస్త్రిమాటకు మామగారు “శుభం” అని వూరుకున్నాడు.

తరువాత అన్నదమ్ములిద్దరూ ఏమేమో మాటలాడుకున్నారు, తెల్లవారగానే కాఫీలుత్రాగి బీచానాలు కట్టడం మొదలెట్టారు. అలాకడుతూనే శాస్త్రిశమ్ముణ్ణి పిలిచి—అబ్బాయీ! పదినెగారిని పలకరించావా?అంటేవిడనన్ను పలకరిస్తే పలకరిద్దను కాక పోయినా ఏమని పలకరించను. అన్నాడు.

అయితే మాలన్నగారు రమ్మంటున్నారని చెప్పకుండా సీతెలిసి ఉపయోగించి ఆమె యిక్కడికి వచ్చేటట్లుగాచెయ్యి—అనడంతోనే నింపాడిగా గదిలోంచి బైటికొద్ది పడెనగారికోసం వెతి

కాదు. అన్నపూర్ణమ్మగారిని మనవనెనగాచేరండి అనడిగాడు. ఆమె రాధనుకేకవేస్తే వచ్చి చూటుచుంటుంది. అలా గదిదగ్గరకు రమ్మనమనండి అని చెప్పి గిడిక్కున అన్నపూర్ణమ్మకెళ్ళాడు. రాధ తలొంచుకొని అతనివెనకాలే గదిగోళిని గోడచాటున నిలబడింది. వచ్చా రన్నయ్యా అని చెప్పాడు. “చూటుకేనులో వున్న సామానులన్నీ ఆమెకోసం తెచ్చాను ఇక్కడనుంచి దివిపోయాను పట్టుకెళ్ళియ్యన్నాడు.

“శాస్త్రితమ్ముడు వదిలిగారికి దగ్గటా వెళ్ళిచూడ అన్నయ్య మికిమ్మన్నాడని పెట్టె ఆమెచిరునామోపయోగం అయి తలవంచు కొని నిలబడుచుంది. ఆనమయంలో ఆమెకు ఖబ్బందికేసిచూచి చూడ అన్నయ్య అదృష్టవంతుడు. కేవలం లక్ష్మీతాంబరమామగారి దీమకళ్ళలో— మా అన్నయ్యకి అగ్రతాత్యోగమయిన దొరికింది అనుకున్నాడు వృద్ధయంలో—

రాధ పెట్టెతెరిచి సామానులంతాను చూడ అనికేసి చూసింది. ఏదేనా పట్టుకురండన్నాడు మరని అని అని సుఖం తెచ్చి అవన్నీ అందులో పెట్టి యింట్లోకి తీసికెళ్ళి లికి చూపిచి—తల్లి చాలా ఆనందం పొందింది.

అమర్త్యమ్మము శాస్త్రి అత్తను మందగ్గిర సెలవుపుచ్చుకున్నాడు. భార్యవద్ద నంజ్జులతోనే అనుమతి పొందాడు. శాస్త్రి తమ్ముడు అదనంగా వదనగారికి వదనంజేసి శైలివిప్పిచూడన్నాడు. అన్నదమ్ములిద్దరూ రైలు కెళ్ళిపోయారు.

పిదప నారాయణగారు అన్నపూర్ణమ్మగారూ తీరుబాటుగా కూర్చుని బాతాఖాసీవేసారు. రాధ దూరంగా నిలబడుచుంది. నారాయణ భార్యతో—

“మునూర్లమింక పదిదోజాలుంది”

“నాటడవనుల కన్నాల్లో పట్టడు”

“మగవనులుమాత్రోమేవ.ంత-డబ్బువిసిరితే అన్నీగంటలో వస్తాయి”

“చుట్టాలనీ పిలవడం ఎట్లా”

“పీలుగావున్న వాళ్ళని పిలుస్తాను. తేసివాళ్ళకత్తరాతే”

“నరేగాని ఉత్తరమంటే జ్ఞానకం వచ్చింది-అల్లుడుగారికి వసయిందటకదూ?”

“బైను”

“ఎక్కడ”

“మద్రాసులోను-హైదరాబాదులోనూకూడా అయింది”

“ఎక్కడిది ఖాయం”

“ఎక్కడికడితే అక్కడిదే ఖాయం”

“జీతమెంత?”

“ఏదైనా రెండువందలే”

“బాగా నేవుంది”

“దాని అదృష్టమంటది”

“మద్రాసు వెళ్ళిపోతుంది కాబోలు-మనకెలాతోస్తుంది.”

“అలానే-పెట్టిపుట్టనప్పు డంజేస్తాం”

“అంతేలేండి, మీరు డబ్బుచాలుకుందో-చాలదో-చూసి ఇవ్వవలసినవాళ్ళకడిగి పట్టుకురండి”

“డబ్బు ఇగిల్తోవున్నదే సగిపోవచ్చు.”

“ఎంతవుంది”

“ఎనిమిదివందలు”

“చాలును”

“బట్టలుధరలు వివరీతంగావుచ్చాయి- అతనికి మంచిబట్టలు కావాలి”

మ లి న మ ర్త

‘అలాగే కొనివచ్చును’

అంటూ నాద్రాచేవి వడిలో వడిపోయాడు

*

*

*

కాధానీలకరవలకు అనాడు పునసంధానం. శాస్త్రి వగలంతా కార్యకలాపంలోనే ముగ్గున్నాడు, రాత్రి 8 గంటలకు నుముహూర్తం వీటలపైద కూచున్నారాదంబతులు. వదిమందిలో జరగవలసినతంతు బయటా-లోపలాగూడా జరిగింది. ముత్తయిదు వలు రాధను నడకగదిలోకినెట్టి తలుపుపైనగొల్లెం పెట్టారు.

రాధతల్లి సూత్రం ఉదయాన చాలహడావుడిగావుంది- వచ్చి నబలనుగులో వకావి పెళ్ళికూతురు మంచివనేచేసిందంటూ తోడి కాంకలడగ్గిరకొచ్చింది. ఏవిటమ్మా అన్నరువాళ్ళు.

‘ఏమీలేదు-శోభనప్పెళ్ళికూతురు ఏధెక్కింది’

“ఓహో! ఎన్నోనమర్త!”

అనూటనిగ్గు రాధతల్లి, ఏదమ్మా-ఇది మలినమర్తే అంటూ పేరంటాళ్ళవి పిలవడానికి హడావిడి చేస్తూంది.

నీలకంఠ శాస్త్రి రాధకోసం ఏదోమిషపెట్టుకొని యిల్లంతా గాలించాడు. అదేసమయంలోనే అత్తగారిమాటలు చెవినిపడి గతుక్కుమని - ముహంతుమ్మల్లో పొద్దుపూకిపట్లుగా చేసికొని - చేతులునిదలించుకుంటూ—

‘మ లి న మ ర్త’

మంచివనే-ఈఅడాళ్ళకి-వేళా పాళా-మంచిచెడ్డా లేకుండానే యిల్లాంటివనులు-మూడు రాత్రులు గడవాలి.

న మా ప్తి

